

Петар И. Којић
СВИТАЊА КРАЈ РЕКЕ

Уредник
Зоран Колунџија

Петар И. Којић

СВИТАЊА КРАЈ РЕКЕ

ПРОМЕТЕЈ
Нови Сад

УМЕСТО ПРЕДГОВОРА

Људи су највеће богатство!!!

Још од детињства, волео сам да стојим поред прозора, док напољу пада киша, јер има у том тренутку нешто свечано. То сам схватио много касније. Чини ми се да те кишне капи долазе са свих река по којима сам пловио, у чијој сам се води огледао и на чијим сам обалама седео, а неретко и свитања дочекивао. Рођен сам поред реке, крај реке и одрастао, а и сад живим поред реке. Разни ветрови у животу су ме бацали, одводили на обале многих река. Свугде је остао део живота и део мене а за узврат сам понео са собом успомене. Роје се сећања на рано детињство поред Тисе, где сам се родио, на чије обале одлазио са јунаком мог детињства и младости, ујаком Богом. Још увек мислим да у одрастању младих људи, највише утицаја имају тетке и ујаци! Они су као и родитељи, али њима можеш да повериш све оно што родитељима ниси могао или смео! Касније, мисли лете на Дунав поред којег сам одрастао и са татом Иваном устајао рано ујутро да идемо на пецање. Тако су реке од раног детињства имале значајну улогу у мом животу. И сада, кроз прозор често посматрам, како док пада киша вода хрли низ улицу према Дунаву, уверен сам да ће свака та кап кише поново ношена облацима пронаћи пут до Тигра, Дњепра, Дона, Влтаве, Брегалнице, Мораве, Волге и других река на којима сам био. Тако се то кружење понавља у бесконачност. Овако нешто, могао је да осмисли само Бог! У то сам сигуран! Млади

људи гимназијалци, којима годинама предајем књижевност и заједно са њима откривам лепоте и поруке писане речи, остану затечени кад им кажем, како ја не да верујем да Бог постоји, ја знам да Он постоји! То је давно рекао и наш велики научник Михаило Пупин. Тај познати светски научник је још додао, *То ми је једино знање што има неке вредности од свега моје знања*, а мислим да то није само знање, то је осећање у сваком тренутку да ниси сам! Зато му се свако јутро захваљујем на пруженој могућности да уживам у лепоти живљења окружен лепотом природе и људи и свега у чијој се сржи осећа величина Творца, увек вођен сазнањем да нису срећни они који све имају него они који су задовољни оним што имају! Но, то је сазнање које долази са годинама! Зато је сваки нови дан и свако ново свитање у мом животу значајно и драгоцено јер и живот тече као река. *Панџа реи*, давно је закључио Хераклит! Да ли и време тече, или ми течемо кроз време, нисам баш сигуран. У сваком случају, реке теку, а свако ново свитање доноси нове могућности и нове догађаје у човековом животу, зато се ова књига управо тако и зове. У њој ћете срести разне земље, градове и Људе, намерно пишем великим словом, у првом реду Људе и њихове судбине и све оно што је на мене оставило утисак боравећи тамо са њима. Неки су ме питали зашто не напишем неки роман и слично. Одговор је био врло јасан. Мој живот и путовања, били су препуни емоција и сусрета са разним људима, зато не треба ништа да измишљам. Све је у овој књизи доживљено и остало у сећању. Савремени човек је нестрпљив и све више се правда како нема времена за читање, поготово дужих текстова. Зато су ова казивања подељена и не морају да се читају редом. Можете да почнете из средине, с краја или почетка, мада поглавља која носе имена река, представљају неку целину и јављају се неким редом како сам их упознавао у животу. Надам се да ће вам бити интересно. Можда ће неком веома ревносном стручњаку за књижевност засметати то што се некад, понегде понављам. Али, то је последица и део професионалне деформације, јер и сада још увек мислим, да је понављање мајка науке, или како би то Латини рекли: *Repetitio est mater studiorum!* Ја сам увек био за такав начин размишљања! Срећан вам пут по земљама које ћете обилазити читајући ову књигу.

ТНСА

КОЛЕВКА КРАЈ ТИСЕ

Кад се од Бечеја путем крене ка северу у правцу Сенте, већ на самом изласку из града, пут се одједном нагло исправља и почиње да личи на авионску писту. У даљини се већ види високи, усправни торањ православне цркве и обриси првих кућа, иако до села има још десетак километара. То је пут за Бачко Петрово Село, дивно место мог рођења. Ово село, које је некад у уџбеницима географије било представљено као највеће село у Југославији, имало је тада, педесетих и шездесетих година прошлог, 20. века, негде око петнаест хиљада становника. Касније му је тај примат одузела Азања у Шумадији. Данас, у Петровом Селу је број становника преполовљен! На овом простору од давнина постоје трагови организованог насеља из времена пре нове ере о чему сведоче археолошка налазишта у близини манастира Пресвете Богородице, на самој обали речице Чик. На том локалитету шездесетих година прошлог, 20. века, пронађене су разне глинене посуде као и разне алатке из каменог и бронзаног доба. Осим тога, у музеју у Бечеју је изложено посуђе и оружје са тог локалитета, које је припадало Сарматима! Опет Сармати!!! О њима ће бити касније више речи у одељку о јужној Русији и обалама Дона где им је био центар! Тако почиње да ми бива јаснија та нека наша, унутрашња, тајна веза са Доном и Русијом. Ти Сармати, које су Херодот, Птоломеј, Плиније и други називали још и Сербима, ето живели су овде још од давнина. Међутим, први помен Петровог Села као на-

сеља је из 1092. године, мада се зна да је село раније настало и много пута спаљивано и уништавано. Током 14. века па на даље све до доласка Турака, ови простори су били део српске средњевековне државе и за време владавине деспота Ђурђа Бранковића. Број српског живља је почео да се повећава, нарочито после Косовске битке 1389. године. По предању село је добило данашње име по Петру Ташину који је био власник скеле на Тиси, пошто је Петрово Село било на значајној саобраћајници према северу. Школа на српском језику постоји још од 1702. године, а на мађарском од 1772. године. Ово је веома интересантан податак управо зато што се мађарски живаљ насељава после великог одласка, односно сеоба Срба, шајкаша у Руско царство. Село је касније било у оквиру Војне границе и по документима, 1707. године је имало тридесет граничара, а тај број је растао све до укидања Војне границе 1741. године. Тада из Петровог Села, као и из других места где су живели граничари, шајкаши, велики број се исељава у Русију на позив ћерке Петра Великог, Јелисавете Петровне, а касније и Катарине Велике. Путујући сваке године аутомобилом за Русију преко Украјине, циљано сам обилазио насеља у оквиру некадашње Нове Србије која су организовали наши исељеници у тадашње руско царство. Тај простор од Кијева до Дњепропетровска или Нова Србија била је нова домовина потиским шајкашима. Зато није никакво чудо што тамо до данас још постоје насеља са називима које су Срби са ових наших простора донели. Тако је и Петрово Село прво место на које се наиђе путем после Бечеја! Петрово Село се до данас тако зове у данашњој Украјини, док је Бечеј током деветнаестог века променио име у Олександрџа! Поред ових насеља до данас су тамо и Павлиш, Панчево, Вршац, Турија, Бешка, Суботица, Сента, Кањижа, Мошорин, Сентомаш, Ковин, Сланкамен и још много других места. О томе ће бити више речи касније. Бачко Петрово Село, ово на Тиси, наставило је да се развија и пише странице своје даље историје. Ето, у том селу на обали Тисе, у породици младог пароха – свештеника Ивана Којића, 7. јуна 1956. године, родио се син који је по деди добио име Петар. Дакле, родио сам се ја.

Истина, родио сам се два месеца раније, нестрпљив да сачекам термин или од велике љубави према животу која ме још увек није напустила. Мој отац, који је рођен у суседном Бечеју, после завршене Богословије и одслуженог војног рока, оженио се Добрицом Томашев из Петровог Села. Срели су се први пут и упознали, а где би друго, већ у цркви на храмовној слави у Бачком Градишту, опет на Тиси, и тако цео живот провели у цркви и око цркве. О коренима породице сам сазнао много више кад сам почео да се занимам том тематиком, а и то долази временом, негде после четрдесете године живота. Тада се потврдило оно о чему сам слушао од мог деда Пере, који је педантно водио евиденцију о својим прецима. Наиме, у књизи *Скојска Црна Їора* аутора др Јована Трифуноског, где се даје детаљна анализа свих српских насеља на овом подручју још из периода Немањића, забележено је да је у насељу Бразда живело много породица са презименом Којић и који су као и ми данас имали Крсну славу Светог Никољу. Касније, нарочито после Маричке и Косовске битке 1389. године долази до миграције становништва на север, па се тако презиме Којић, јавља у околини Темишвара у Банату. Интересантно је да се планина у залеђу Темишвара зове Црна гора! А у Скопској Црној гори, непосредно поред Бразде, налази се село Глуво, у истом попису становништва у књизи Трифуноског, у Глувом су постојале двадесет и две куће породице Томашев, који славе Св. Георгија! Мој деда по мајци, Сима Томашев из Бачког Петровог Села, такође је славио Крсну славу Св. Георгија! Такво презиме се сада среће само у Војводини и то ретко. Дакле, тамо два суседна места где су живели Којићи и Томашеви, а овде у Војводини, Бечеј у којем је рођен мој отац и Петрово Село где је рођена моја мајка, а где сам рођен и ја. Пре три године сам од колегинице Тамаре Петијевић, интернет поштом добио врло инересантну поруку, следеће садржине: *Христѿос воскрес! Пре ѿар дана сам набасала на ово, ѿа шаљем. (Салетѿу сам већ ѿослала). Изѿледа да сѿће ви, Којићи, мноѿо блиски род са Немањићима, ево вас у самом дну сѿтабла! Велики ѿоздрав, Тамара.* У прилогу је била фотографија стабла Немањића где је представљено дрво на којем пише: Немањићи, а затим на првој грани пише Кренуловићи, са друге стране директно

из стабла је грана на којој пише Којићи и са друге стране Курјачки, затим, Недељковићи, Момировићи, Пантелићи итд. Испод дрвета крупним словима пише: *Поілавийіе фамилие царсѣтва србскаіо у време убиенаіо младоіа цара Уроша сына Душанова. Шѣаміано у Цариіраду 1862. іодине.* У самом дну се види руком исписан текст: *У време Високоіреузвищеноі ейискоіа рашко-йризренскоі Мелетіија, черѣао Миленко Д. Ковачевић, учийіељ у Приишійини.* Како већ рекох, о пореклу своје породице, слушао сам често од деде и оца, а касније кад сам се заинтересовао и сам сâм прионуо на изучавање и проналажење података. Мада у читуљи у којој су уписани покојни преци и коју је деда пажљиво чувао, уписана су имена предака још од половине 18. века. Ту се спомињу два брата Јефта и Александар Којић који су били угледни грађани града Осека (сада Осијек), уписани као и велики добротвори православне цркве, па није ни чудо што је Јефта Којић био изабран за неку врсту градског благајника. Године 1783. оба брата су добили наследно племство са повељом и грбом у Бечу и титулом *йлеменийи Којић ойи Фирићхаза.* Исти дан, у Бечу, повељу, грб и племство, добили су и њихови кумови Ђурковићи – Сервицки. Интересантно је како ће те кумове Ђурковиће – Сервицке живот однећи до Черевиха у подножју Фрушке горе, где ће мој отац бити свештеник, а ја провести најлепше детињство. Тај додатак, *ойи Фирићхаза* односило се на имање које је било у поседу Којића. Данас је то насеље Филић и налази се у непосредној близини Новог Кнежевца на северу Баната, на оној грмећи између Србије, Румуније и Мађарске. Фирићхаз је припадао Чанадској жупанији. Први пут се спомиње 1256. године. Средином 17. века, помиње се под српским називом Велић. Отуда и презиме Велицки које се јавља у Бачкој. Данас је то мало насеље у близини Новог Кнежевца, или Турске Кањиже, како се некад место звало. О браћи Којићима, Јефти и Александру, има много више података у књизи Душана Поповића, *Срби у Војводини* где у забелешци нашег рођака, младог монаха, а касније и патријарха Лукијана Богдановића, између осталог стоји записано: *Породица Којић је била на іласу и врло йошиіована у Осеку. До недавна су је сѣиари Осечани с великим йијеіейіиом сйоміијали. Алекса је 1780. іодине йіоходіо св.*

Гроб и св. Гору Аѿионску, чиме је стијекао име Хаѿија. Оба браћиа бијаху врло ѿбожни људи. Своју ѿбожност ѿосведочили су скуѿоценим даровима светиоусѿенској цркви осечкој. Стимена је вредна ѿлашѿианица од црвене кадифе, боѿаѿиа и уметнички извежена у Бечу 1774, ѿаконски орар вежен, воздух за ѿокривање часних дарова и неке црквене књиѿе. Међу овим књијама налази се Пролоѿ у чейици ѿома. На чейврѿиом ѿиому (од месеца јуна, јула и авѿустѿиа) на ѿрвих девет ѿистѿова исѿод ѿшекѿиа има заѿис да је ѿи ѿоклон Блаѿородне ѿосѿоде Јефѿиѿиѿија и Александра ѿѿи Коиѿ. У цркви се осечкој чувају два ѿихова стиѿхѿинска ѿојаса од сребрне срме које су они цркви ѿоклонили. Под коѿаѿ 18 стиѿолећа су браћиа Којиѿи из Осека ишчезли. Слушао сам да су се ѿѿселили у Фириѿхаз у Банаѿи ѿде су имали своје добро. У Гласнику историјског друштва бр. 4 из 1931. године се наводи у прилозима на страни 22 и текст повеће дате Којиѿима: *Anno 1783 die 15-a Decembris sub Generali Congregatione articulo 59 benignae donotionates simul, et armales armorum insignia continentes super possessione Fereghhaza Iephtae, et Alexandro Koigh ac Ioanni Iurkovics per Gloriose Regnantem Caesareo-Regiam et Apostolicam Majesta-tem sub 24-a Ianuarii anno curenti 1783 Vienna Austriae eiargitae nac non venerabilis Capituli Csanadiensis super pure interventa Statofione die 3-a mensis Octobris anni aequae currentis lectae et publicatae, subinde exhibentibus in originali restitutae sunt. Lectum et publicatum per Antoni- um Adamovich de Csepin I. Comitatus de Verocze per ord. Notarium.* То је оно што је остало у архивима, а све друго је давно нестало. Обилазеѿи цркве у Новом Кнежевцу, Сивцу, Бечеју и Новом Саду, посебно Николајевску цркву где су крштени и венчани мој прадеда, деда, мој отаѿ а и мој син Александар, ѿстао сам по матичним књиѿама које су сачуване и пронашао много интересантних података, чак и ко су били кумови. Једино ја нисам крштен у Новом Саду већ у месту рођења Бачком Петровом Селу, где ми је отаѿ био на служби. Касније сам пронашао и о прецима, па тако направио и породично стабло. Мој предак, Петар Којиѿ, или како су га звали Петар Фириѿхаско је током Револуѿије 1848. године, или како то чешће кажу, Мађарске буне, изгубио то велико имање. Остали су само папири, историја, прича... Свој нови живот Којиѿи ће организовати

негде на пола пута између Осека, где су раније живели и свог имања Фирићхаза, дакле у Сивцу, Бечеју, Локу и Новом Саду. Данас потомци од прадеде Милана који је сахрањен на Алмашком гробљу у Новом Саду и који је имао пет синова и три ћерке, живе разасути по свету, али веома су везани за Нови Сад јер су ту и рођени. Ту је мој син Александар, диригент Опере СНП-а, који живи у Новом Саду, затим мој брат по трећем колону Слободан, који живи на Новом Зеланду а некада професор Факултета техничких наука, његов син Гаврило живи у Америци, а скоро је постао отац малог Саве Којића. Исто, мој брат по трећем колону, Синиша, који је пилот, живи на релацији Нови Сад – Сеул у Кореји, док је његов син Реља, који је исто радио у Кореји решио да се врати у Нови Сад где је и сада, док је ћерка Јована удата за Тома и живи у Лондону. У Руми је некада живео брат од стрица мога оца, Гавра који је имао сина Милутина, мог брата који је погинуо, док је сестра Сања удата и живи у Београду. То су за сада потомци некад многобројне породице. Мој деда по оцу, Петар Којић, рођен је у Новом Саду 1901. године. Његов отац Милан, био је службеник у пореској управи. Државна плата и осморо деце, никад нису били претпоставка за неки лагодан живот. Зато није чудо што се Пера веома рано осмелио да заједно са својим братом Гавром почне да се бави приватним предузетништвом, како би се то данас рекло. Одслуживши војску *чак у Петроварадину* како је говорио, заједно са братом почео је да се бави пекарским занатом. Пекара код браће Којића у старом делу града, који и данас има свој посебан шмек, а то је Салајка, брзо је постала позната. Деда ми је причао да су користили рекламу тако што су штампали летке, рекламне листиће за своју пекару и то се из авиона или како је он говорио из аероплана, бацало по граду! Сви у породици су били веома талентовани за музику, свирао се и клавир и хармоника али су нарочито били добри певачи. Кажу да су то наследили од мајке, која је имала сјајан глас и добро певала, моје прабабе Даринке, рођене Дујин из Врањева код Новог Бечеја. Мој деда се увек поносио великом урамљеном дипломом и златном медаљом коју је добио од Јужнословенског певачког савеза као сведочанство о учешћу на великом соколском слету у

Прагу где је поред много хорова, он певао у чувеном хору под диригентском палицом Светолика Пашћана – Којанова, како је увек наглашавао. Имао је снажан баритон који га је служио до дубоко у старост. Увек је говорио да ће та диплома кад он умре бити моја. Данас је она код мог сина Александра, диригента у Новом Саду, на правом месту и деда је сигурно задовољан. Генетика је чудо! Међутим, Пера Којић је решио да се ожени и одлази у Бечеј одакле је и његова будућа невеста Миладинка Курћанова и тамо отвара пекару! Било је то 1927. Та моја баба, крштена као Миладинка, сви су је звали Милевка, а ја сам је звао Милојка, била је лепа и стасита жена. На венчаној слици код *сликера*, како су звали фотографа, деда Пера је морао да стане на циглу, како би био виши од младе! Она је исто тако веома лепо певала а и клавир *набирала*! Моји баба и деда су били веома религиозни људи. Редовни у цркви на свим богослужењима, а док су били млађи певали су у једном од три бечејска хора која су постојала тада у великој цркви Св. Георгија. Одрастајући у таквом окружењу, сасвим је разумљиво то што је мој отац од раног детињства говорио како ће постати свештеник. Наравно, и он је поред основне школе и ниже гимназије ишао у музичку школу где је прво учио да свира клавир, потом и хармонику. Био је члан и ђачког оркестра, лепо певао а и играо, тако да је на једном такмичењу плеса заједно са својом другарицом из школе и ћерком комшије месара, освојио прво место. Добили су титулу *краљ и краљица бала*. Била је то Вера Ковач Виткаи, потоња позната примадона новосадске опере, која је недавно добила и такмичење соло певача које носи њено име. Како сам већ рекао, отац је желео да иде у Богословију и то у време кад су се многи плашили и да прођу поред цркве. За ту његову намеру се сазнало па је деда позван у полицију. Тамо му је речено да ће имати проблема ако сина пошаље у Богословију. Тако се мој отац уписао прво у Трговачку академију, где је завршио две године и одмах кад је напунио шеснаест година и добио лична документа, решио да оствари своју замисао. У Београду, још није био обновљен рад Богословије, као ни у Сремским Карловцима, па тако млади Иван, добивши благослов од влади-ке бачког Иринеја Ђирића, одлази возом до Београда, затим до

Приштине и на крају камионом до Призрена где је Богословија већ почела са радом! То његово ђаковање у Душановом Призрену после Другог светског рата често је била тема за причу, нарочито приликом Крсне славе пред гостима. Тамо је стекао нове пријатеље, другаре из школе, а међу њима и садашњег патријарха Иринеја. Међутим, после годину дана је добио вест да му је рођена сестра Вукица преминула на порођају заједно са дететом. Тај велики ударац је тешко поднео. Нажалост, због дугог путовања и лоших веза није стигао на сахрану, закаснио је један дан. Исте године обновљен је рад Богословије у Београду која је била смештена у манастиру Раковици, тако да су младог богослова преместили да би био ближе родитељима који су остали без ћерке. Кад сам био дете, често ми је било жао што немам тетку! Зато је, ваљда, ујак био мој главни фавирит! Мајка ми је била из Бачког Петровог Села, ћерка Симе Томашева и Јелене – Ленке, рођене Вишковић. Мој прадеда по мајци, Милан или Лала Томашев, како су га звали, био је богат и угледан земљорадник. Имао је три сина: Живка, Симу и најмлађег Мирка, кога су сви, не знам зашто, целог живота звали Славко, мада у то време још није било стрипова о Мирку и Славку! Углавном, прадеда Милан, био је ожењен из Србобрана лепом и богатом Маријом Миковић, од *немешких*, како су онда звали земљопоседничко племство. На венчаној слици млада окићена са три низа дуката, оних великих *сефери*на, како су их звали, као да показује свима како је она из Сентомаша! Имао је прадеда Милан имање од осамдесет ланаца земље, што је негде око шездесет хектара, затим две куће у селу и велики салаш. То имање је наследио од свог оца Проке и мајке Марије, који су осим њега имали још и две ћерке, Јелицу, удату у Бечеју за Милана Остојића и Тинку удату у Ади за Влајка Татића. Њихови потомци и данас живе у Бечеју, моје две сестре Јелица и Смиљка Остојић и у Ади моја сестра Снежана Мишовић. Од Вишковића, ту су и потомци деда Кајице, како смо га звали, брата од стрица моје баба Ленке, његов син Рада и снаја Планинка или *Плана*, који са својом децом живе у Новом Саду. Често је обичај у Војводини, а и у другим крајевима да се дају шпицнамети, односно надимци за породице. Тако су моје Томашеве звали Шунаје, зашто,

никад нисам сазнао. Мењале су се државе и разне власти, пропадале царевине, убијани краљеви, бацани под лед у Тису, млади људи мучени у логорима *ослободилаца* и новог комунистичког система, али су моји преци остајали ту где су рођени, као свој на своме, чврсто се држећи рада и земље хранитељке. Та, антејска везаност за земљу, није никаква реткост међу житељима ове наше равнице. Сећам се једном, можда сам имао седам или осам година, кад сам са дедом ишао на њиву, где ме је иначе често водио да би ме научио да радим, како је говорио и да више ценим туђи рад, ставио ми је грумен земље у руку и рекао: *Сѣисни тѣо, деране и измрви. Треба да осеѣиши њод ѣрсѣиима. То је тѣвоје. То је земља која нас храни!* Тек много година касније сам схватио поруку те његове лекције. И сада кад колима пролазим путем за Петрово Село и посматрам њиве са стране, често ми се учини да чујем те дедине речи. Нажалост, у место рођења, ту моју колевку крај Тисе, одлазим само кад идем да обиђем гробове оних, којих више тамо већ одавно нема.

ТИСКИ ЦВЕТ

Да ли је то стварно инсект, или се то сваке године, појављују душе оних који су у њој заувек нестали!?

Моја баба по мајци, Ленка, остала је без оца кад јој је било три године. То је било 1915. године. Велики портрет тог мог прадеде Боже – Божидара Вишковића, са уфитиљеним, за-вртнутим на горе, брковима, још увек стоји у старинском раму на зиду у мојој *соби прадека* или *салона за ђлакање*. Откако сам старији, све чешће је ово друго. Елем, тај мој прадеда Божа оженио се изузетно лепом девојком из Сенте, Маријом Томић чији портрет такође стоји у соби прадека. Она је жена – херој, која је остала млада удовица са двоје мале деце, ћерком Ленком од три године и сином Миливојем од годину дана. Шта се десило? Велики рат је почео 1914. године. Сви моји преци су живели у Војводини, дакле званично у Аустроугарској. Дошло је до мобилизације и сви Срби су се на разне начине довијали како би избегли одлазак на фронт. Не, нису ти поносни потомци граничара, шајкаша били кукавице, своју храброст су доказивали увек кад се ратовало. Али сада је требало да се крене на своју браћу Србе са оне стране Саве и Дунава! Многи су се сакатили, одсецали себи прсте, намерно се излагали некој заразној болести, како би избегли одлазак на фронт. О томе је лепо писао наш велики бард Вељко Петровић. Било је тих година распрострањено и жвакање сировог дувана од чега се добијала висока температура и специфичне промене на

кожи. Тако су успевали да одгоде мобилизацију. Изгледа да је и мој прадеда Божа мало претерао у овом жвакању па је исход био фаталан и завршио се смрћу, али, бар није пуцао на браћу! Многи Срби, *йречани* су били мобилисани и затим послани, на руски фронт у Галицију. Тамо су се предавали браћи Русима и настављали даље рат против црно-жуте монархије, коју су популарно звали *йшамницом народа*. Касније су често, преко Одесе, доспевали на Солунски фронт да се прикључе српској војсци. Неки су остајали и учествовали у Октобарској револуцији или боље речено, грађанском рату у Русији. Такав је био Алекса Дундић о коме још увек можете чути разне легенде остале у руском народу. Различите су судбине људи у том несрећном времену. Старији брат мог деда Пере Којића, брат од стрица Гаврило Којић, имао је лепшу и бољу судбину од многих других. Био је студент медицине у Будимпешти кад је почео Први балкански рат. Онај патриотизам и граничарска крв Срба из Војводине учинили су своје. Он напушта студије, одлази до Земуна, па у Београд и прикључује се као добровољац српској војсци. Тако се бранила и част Војводине. Многи данас заборављају или неће да знају да је до Другог светског рата, реч Војвођанин, био синоним за Србина. Једино су Срби говорили да су Војвођани, док су друге нације истицале своју националну припадност. Војводина је настала као аутономија Срба, под именом *Војводсѣво Србија и Тамишки Банат*, или краће *Срѣска Војводина*. Бранило се српство у Бачкој, Банату, Срему и Барањи. Гинуло се на бедемима Сентомаша који је преименован у Србобран. Није узалуд у тадашњој незваничној химни Српске Војводине певано:

Од како смо изабрана ми војводу видели
На бедеми Србобрана, српски барјак развили.
С барјаком се вију слова, а са слови жеља ова:
Да Бог живи Србина, да Бог живи Србина!

На челу Војводине је изабран војвода Стеван Шупљикац, зато се и зове Војводина, као што је на челу краљевине, краљ, а царевине, цар! Тако да је веома смешна она синтагма *Војводина – република* коју су

смислили или полуписмени, јер нико није видео ни *краљевину* – *реју-блику*, ни *царевину* – *рејублику*! То је тежња злонамерних да се отме оно што је српско и што је крвљу наших предака створено! *Зар су за њо мрели Пере Сејединци?*, запитао се Вељко Петровић у својој чувеној песми *Војводино сџара, зар ти немаш сџида*! Зато кажем да је та част Војводине, браћена и на другим фронтовима. Дакле, брат од стрица мога деде, млади медицинар Гаврило Којић, отишао је у Први балкански рат да помогне у лечењу рањеника. Враћа се у Пешту да заврши студије, а Велики Светски рат га је затекао баш у време кад је дипломирао. После више узалудних покушаја да пре објаве рата пређе у Србију, он остаје у Аустроугарској. Ту је провео све време рата. Само његови најближи знају кроз какве је све паклене муке прошао, али остао жив. Одмах после рата прелази у Србију, јер *Србији њереба највише њомоћи*, како је често говорио. Прво је био лекар у Прокупљу и широм Србије, а онда прелази у Београд. У историји медицине је остало записано:

Докџор, лекар Гаврило Којић њредсџавља једну изузетну личност, изузетној националној радника. Њејов дојринос развоју здравсџтва код Срба је изузетан. О др Г. Којићу је касније њисано врло мало, али се он њомиње у биоџрафским речницима. Којић др Гаврило, рођен је 14. јуна 1889. џодине у Сџи. Сивицу, умро 10. X 1927. Маџиурирао у Новом Саду 1909. као њиџџомац бачкој владике Миџџрофана Шевића, а диџломирао у Будимџешиџи као Текелијанац 1914. Основао Савез здравсџвених задруџа у Беоџраду и био њејов џрви уџравник у жељи, да оџоући и сеоској сирџџињи блаџовремену лекарску џомоћ и савесно и сџручно лечење. Основао је листџ Здравсџвени џокреџи, чији је био уредник и џлодан сарадник. Осџварио је џесну сарадњу са Друџџивом Црвеној Крсџи, џа је на Конџресу 1925. изабран за џенералној секретџара Црвеној Крсџи. Прерана смрџи 1927. џодине џрекинула је њејову џлодну јавну делаџностџ.

Деда ми је причао да је лично краљ Александар био на сахрани и положио венац. Различите су биле судбине мојих рођака. Већ сам рекао да је моја баба Ленка остала без оца 1915. године и да је имала